

Odslej le v opoziciji!

Kot poročamo na drugem mestu, je občinski svetovalec Slovenske skupnosti v Trstu dr. Rafko Dolhar v torek, 20. t.m., zapustil v znak protesta sejno dvorano občinskega sveta, ker mu župan Spaccini ni dovolil govoriti v slovenskem jeziku. Župan se je pri tem skliceval na vsebino znanega pisma vladnega komisarja za Furlanijo - Julijsko krajino, ki odraža mnenje predsedstva rimske vlade o rabi slovenskega jezika v izvoljenih kolegialnih organih, konkretno v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu.

V svoji zadnji številki smo že omenili, kako osrednja vlada meni, da je posebni statut Londonskega sporazuma jamčil Slovincem pravico do rabe materinega jezika le v osebnih odnosih s posameznimi organi oblasti. Zadnjič pa smo pravtako naglasili, kako v italijanskem pravnem redu ni nobene pozitivne norme, ki bi izrecno prepovedovala rabo slovenskega jezika v javnosti, razen dveh členov v kazenskem in civilnem postopniku. Zaradi tega je pravična in navsezadnje tudi naravna rešitev celotnega vprašanja izključno stvar politične volje italijanskih večinskih strank in v konkretnem primeru tržaškega občinskega sveta zadeva, ki se osebno tiče župana kot predsednika omenjenega zbora.

Prepoved rabe slovenskega jezika v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu je treba torej smatrati za nasilje in za dejansko preprečevanje ter onemogočanje izvrševanja funkcij občinskega svetovaleca. Gre pravzaprav za kaznivo dejanje, o katerem bi se morala izreči redna sodna oblast.

Toda tudi če pustimo ob strani pravni aspekt celotne zadeve, ki pa ga nikakor ne gre zanemarjati, moramo vsekakor opozoriti na nedoslednost tržaške Krščanske demokracije in njenega vidnega predstavnika župana Spaccinija. Slovinci moramo ugotoviti, da je kljub lepim besedam o odprtosti in naprednosti v tržaškem mestnem svetu vse ostalo pri starem kot za časa župana Giannija Bartolija, le da si sedanjí prvaki Krščanske demokracije ne upajo več primerjati slovenskega jezika z jezikom afriških Mau-Mau (kot je to delal že omenjeni Bartoli).

Slovenska skupnost, ki je deset let lojalno sodelovala v tržaškem občinskem odboru z italijanskimi strankami leve sredine, bo morala to, kar se je pripetilo na zadnji seji tržaškega občinskega sveta, vzeti hladno na znanje in tudi narediti svoje logične in naravne zaključke. Njeno mesto bi moralo odslej biti le v opoziciji.

DRZNA IGRA PSI

Znana je orientalska pravljica o fantu, ki je spustil vruga iz steklenice, potem pa ga ni znal več spraviti nazaj. To se je zgodilo zdaj tudi PSI oziroma De Martinu. Za zdaj se dela še korajžnega, prav kakor tisti paglavec na Jutrovem, toda lahko si predstavljamo, da mu postaja vsak hip bolj tesnobno okrog srca in po hrbtu mu leze kurja polt. Proti temu ne pomagajo niti zaprti puloverji do vratu (znano je, da De Martino ceni modo in da si to tudi lahko privoščí).

Bogve, kaj so si predstavljali socialisti, ko so tako hladnokrvno povzročili vladno krizo. Vsekakor najbrž niso računali z vsem. V mislih so uživali ob prijetni misli, da bodo s svojimi 12 odst. igrali vlogo glavne italijanske stranke, ki bo lahko ultimativno postavljala pri sestavljanju nove vlade zahteve Krščanski demokraciji in igrala pokroviteljico nad KPI. Tako so se poglobili v misel, da bo morala vsakršna nova vladna koalicija sprejeti njihov osnutek gospodarske politike — in samo njihov — če bo hotela eksistirati, pri tem so se zazibali v tako sladke predstave, da so pozabili na vse drugo. Pozabili na akutno krizo italijanskega gospodarstva, na naraščajočo brezposelnost, na to, da nove generacije, ki prihajajo iz šol in s podeželja, ne najdejo dela zaradi premajhnih investicij in premajhnega gospodarskega zaupanja podjetnikov v prihodnost, na padajočo kupno moč lire, na šale, ki jih zbijajo v Evropi in Ameriki na račun italijanskega gospodarstva in

politike, na neznosni notranjepolitični položaj, na grozljivi porast kriminala...

Socialisti so si zamislili koalicijo med DC in PSI s programom, o katerem naj bi se vnaprej dogovorila s komunisti, ki naj bi dobrohotno podpirali to koalicijo od zunaj. Moro je v torek na sestanku z De Martinom to odklonil, ni pa zaprl vrat za morebitno sodelovanje s socialisti v prihodnosti, če se bodo postavili na manj toga in manj abstraktna ter ultimativna stališča. Če se to ne bo zgodilo, pa ni videti druge rešitve, kakor da bo prišlo do razpusta parlamenta in do predčasnih volitev, kajti DC in Moro sta že dala vedeti, da vladna koalicija z liberalci namesto socialistov ne pride v poštev. Vse torej kaže, da bodo morali socialisti popustiti in pristati na eno izmed možnih tez brez pogoja za komunistično podporo novi vladi in ne da bi Moro vrgel čez krov dosedanje gospodarske ukrepe,

Kako hude posledice ima vladna kriza na gospodarstvo, je razvidno predvsem iz dejstva, da se je spričo negotovih političnih in gospodarskih perspektiv spet začel masovni beg kapitalov v tujino, tako da je vlada na posredovanje guvernerja Banke d'Italia zaprla vse menjalnice. Vrednost lire nasproti drugim valutam je dosegla najnižjo stopnjo od l. 1973. Spet gre po gobe vrednost prihrankov malih ljudi. Udarjeni so tisti, ki morajo iz poklicnih vzrokov, zaradi zdravljenja in drugega potovati v tujino, padanje vrednosti lire zunaj pa pospešuje tudi inflacijo v Italiji.

Sprožilec je tudi v Libanonu

Državljska vojna med Maroniti in Druzi v Libanonu se vedno bolj širi in razvema. Število žrtev se bliža 10.000, kar je za tako majhno državo in tako kratek čas (nekaj mesecev) grozna številka. Povrh pa se še vsak dan bolj veča nevarnost, da bodo posegli v državljansko vojno v Libanonu Sirci in Izraelci, tako da bi zadobila mednarodni obseg in bi verjetno v hipu zajela ves Bližnji vzhod. Poživitev vojne na Bližnjem vzhodu, ki jo je Kissinger s tolikim trudom začasno pogasil, bi torej prišla z doslej čisto nepričakovane strani.

Tu ne mislimo razglabljeti, kdo ima prav ali kdo je kriv — krščanski Maroniti ali mohamedanski Druzi. Za to tudi premalo poznamo položaj od blizu. Verjetno imajo oboji, kot je to navadno, v nečem prav in v nečem ne. Hočemo pa ponovno opozoriti na velikanski pomen takih narodnostnih sporov in bojnih energij, ki se skrivajo v dozdevno še tako majhnih in omalovaže-

valnih narodih in manjšinah. Vlada in obveščevalne službe velikih sil računajo navadno samo z močjo, ki jo predstavljajo uradne vlade in države, prezro pa te nacionalne in socialne energije, ki se skoro nikoli ne krijejo z državami, ampak jih največkrat celo režejo. Toda te sile so mnogokrat bolj vitalne in močnejše kot države, ki so umetne tvorbe, od katerih se ne dajo absorbirati in niti obvladati. To se je zdaj zgodilo v Libanonu.

Nihče se ni brigal, da bi posredoval v tlečem sporu med Maroniti in Druzi, vseh oči so bile uprte samo v Arabce in Izraelce, zdaj pa predstavlja prav boj med Maroniti in Druzi možen detektor, ki lahko vžge novo vojno na Bližnjem vzhodu, strašnejšo kot vse prejšnje, strašnejšo tudi zato, ker bo pokopala pod seboj vse dosedanje iluzije o možnosti trajnega miru na tistem področju sveta.

(dalje na 2. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 25. januarja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. Maša. 9.45 Anton Bazzini: Godalni kvartet št. 3. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »O dečku, ki ni poznal meje«. Napisala Lucia Tumiati, dramaturginja Marija Susič. Zadnji del. 12.00 Nabožna glasba. 12.30 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj. 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Orkester in zbor »James Last Company«. 16.00 Šport in glasba. 17.00 »Igra na stopnicah«. Radijska drama, napisala Pia d'Alessandria, prevedla Alenka Rebula. RO. Režija: Jože Peterlin. 17.50 Nedeljski koncert. Karel Stamic: Koncert v d duru za violo in orkester. Slavko Osterc: Suita za orkester. 18.45 Poje Meta Malus. 19.10 Zvoki in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.20 Glasba za lahko noč.

:: PONEDELJEK, 26. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole): »Morski prekopi - važne prometne žile«. 12.00 Opoldne z vami. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Radio za šole (za srednje šole - ponovitev). 18.50 Scenska in baletna glasba. 19.15 Odvetnik za vsakogar. 19.25 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti - Pianist Igor Dekleva. Primož Removš: Preludij in vrnitve; Josip Magdič: Ritmične ekspresije - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Glasba za lahko noč.

:: TOREK, 27. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika. 12.50 Revija glasbil. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 17.15 Umetnost 18.30 Kitarist Andres Segovia. 18.55 Bovisa New Orleans Jazz Band. 19.10 Bridke in pikaste pred mikrofonom - srečanje z igravcem Stanetom Raztresenom (2. oddaja). 19.25 »a najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Čajkovski: Devica Orleanska, opera. 22.25 Glasba za lahko noč.

:: SREDA, 28. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol): »Rišimo skupaj«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol - ponovitev). 18.50 Zagrebški solisti. 19.15 Avtor in knjiga. 19.35. Western-pop-folk. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. 21.40 Glasba za lahko noč.

:: ČETRTEK, 29. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Akademski pevski zbor »Branco Krsmanovič« iz Beograda vodi Bogdan Babič. 19.10 Dopisovanje Francesco Leopoldo Savio - Matija Čop (Martin Jevnikar). 19.25 Za najmlajše: »Pisani balončki« (Krasu'ja Simoniti). 20.00 Šport. 20.35 »Veseli se angeli v nebesih«. Radijska drama, napisal Jor Gudmundsson, prevedla Marija Raunik. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.45 Glasba za lahko noč.

:: PETEK, 30. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol): »Po širnem svetu: Aljaska«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol - ponovitev). Violinist Žarko Hrvatič, pianistka Neva Merlak. Jožko Jakončič: Tri glasbene misli; Marij Kogoj: Andante; Alojz Srebotnjak: Sonata. 19.10 Novella Cantarutti: »Kite«. 19.25 Jazz glasba. 20.00 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.30 Glasba za lahko noč.

:: SOBOTA, 31. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Romantična simfonična glasba. 18.50 Zabavni orkester iz Rima vodi Franco Russo. 19.10 »Beneško planinsko društvo iz Čedad«. 19.25 Glasbene d'agonale. 19.40 Pevska revija. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Internatitit«. Napisal Fortunat Mikuletič, dramaturginja Balbina Baranovič Battelino. Drugi del. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Glasba za lahko noč.

Predsednik deželnega sveta o dejavnosti v letu 1975

Predsednik deželnega sveta Furlanije - Julijske krajine Pittoni je ob koncu zadnje seje sveta v letu 1975 podal kratek pregled opravljenega dela. Deželni svet je imel skupno 69 sej, izglasoval je 80 zakonskih predlogov, od katerih jih je 68 predlagal odbor, 12 pa svet. Stalne posvetovalne komisije so imele 117 sej, v teku zadnjega leta je bilo predloženih 155 vprašanj, 43 interpelacij, razpravljali so nadalje o 12 resolucijah in treh peticijah.

Tem številkam, ki dobro ponazarjajo delo in napore deželnega sveta in njegovih organov — je dejal Pittoni — je treba dodati še številna srečanja predstavnikov svetovalskih skupin in samega predsedstva z delegacijami različnih socialnih komponent deželne stvarnosti. V zvezi s tem je Pittoni zlasti opozoril na zadnje stike glede to-

varne Zanussi, ladjedelništva, slovenske skupnosti v videmski pokrajini, krajevnih skupnosti, vojaških služnosti in izseljeništvu.

Vse to — je dejal predsednik — dokazuje, kako deželni svet postaja osrednji organ za reševanje najbolj živih in perečih vprašanj Furlanije - Julijske krajine. To zblizanje, to sodelovanje prebivalstva z deželnim svetom mora biti za vse vzrok za zadovoljstvo in spodbuda za vedno večjo angažiranost pri opravljanju službe v korist skupnosti, katero svetovalci zastopajo v deželnem svetu.

Rečeno je bilo, da utegne biti leto, ki je pred nami, leto novega gospodarskega zagona toda to ne more nastati po naključju — je dejal Pittoni. Napredek je vezan na sposobnost, da se vsak državljan žrtvuje in potrudi pri opravljanju svojih nalog. Politični moške pa bodo morali k obnovi pripevati z zgledom in odpraviti vzroke nezaupanja in utrujenosti.

Če se bo to posrečilo, bo deželni svet lahko dejansko postal stičišče med zahtevami družbe naše dežele z demokratičnimi ustanovami. Samo tako — je zaključil predsednik Pittoni — bo deželni svet lahko odigral pomembno vlogo v tesnem stiku s socialno in človeško stvarnostjo naše dežele in bo zato lahko sposoben izogniti se nevarnosti, da bi vsi sklepi in odločitve prihajali od vrha navzdol.

—o—

Prijatelji Kosovelove knjižnice na Radiu Trst A so prispevali za njen sklad 17.000 lir.

Sprožilec je tudi v Libanonu

(Nadaljevanje s 1. strani)

Zato je nujno, da se svet zgane in skuša posredovati med obema ljudstvom v Libanonu ali da omogoči trajno ločitev in mejo med njima. Bolje, da obstajata dva Libanona kakor da eden »enoten« zgori v ognju in da se ljudstvu pobijata med seboj ali celo posredno zanetita novo splošno vojno na Bližnjem vzhodu, če ne celo tretjo svetovno vojno. Ne bilo bi prvič, da bi povzročil dozdevno majhen vzrok velikanske posledice. Vzrok, ki je sprožil prvo svetovno vojno, se je zdel še manjši.

SKOZI DALJNOGLED

USODA »ITALIJANSKE« DRUŽINE

V torek zvečer smo gledali po Italijanski radioteleviziji drugo oddajo iz serije, ki prikazuje, kako živijo italijanske družine v posameznih večjih mestih. V prvi smo gledali in poslušali neko železničarsko družino iz Rima. Tokrat nas je televizija seznanila z osamljeno ženo iz Trsta, Mileno Sereni (Žerjav). Njen mož je bil nekoč zelo znan slovenski oziroma jugoslovanski metalec diska Danilo Žerjav, ki je bil l. 1948 tudi član jugoslovanske olimpijske reprezentance. Oba sta bila doma v Dutovljah, toda potem sta emigrirala, živela nekaj let sem in tja po severni Italiji, kjer je skušal najti mož možnost, da bi živel od športa, in končno se je izselil v Venezuelo, odkoder so vočasi pisma izostala... Očitno je bil duševno manj močan kot v mišicah. Žena si je morala sama pomagati z majhno hčerko. Vrnila se je v Trst in dokazala res velik pogum v boju za življenje in hkrati v boju z osamljenostjo. Ta pogum osamljene ženske je tisto, kar je hotela prikazati oddaja. Nam pa je bilo med oddajo in po njej neprijetno pri srcu. Ne toliko zaradi tega, ker sta tako intervjuvanka kot intervjuvar — težko bi rekli kateri bolj — skrbno pazila, da ne bi padla beseda »sloveno« ali »slovena« (in res ni!), ampak bolj zato, ker se nam je spet enkrat razkrilo, kako

se izgublja naša ljudje v tujini, ne da bi se kdo brigal za to. Ali smo res tako brezbrizni in nesposobni, da bi še pokazali nekaj tople narodne vzajemnosti? Si nima nihče ničesar očitati?

PLES ZA SNEG

Smučarji se žalostni ozirajo v nebo oziroma v meglo nad seboj. Snega ni pa ni. Kot zakleto. Mogoče pa bi bilo pametno, da bi se obrnili na kakšno slovensko folklorno skupino. Slovenske folklorne skupine so namreč znane po tem, da lahko plešejo ples vseh mogočih narodov. Znano pa je, da plešejo severnoameriški Indijanci v Novi Mehiki in Arizoni, kadar pritisne suša, ki grozi uničiti njihove pridelke in pašnike, poseben »ples za dež« ki baje navadno pomaga. Ali bi ne mogla kaka slovenska folklorna skupina naštudirati tega plesa. Če ga ne znajo, bi slovenski smučarji in smučarji sosednega območja Alpe-Adria nedvomno radi zbrali dovolj sredstev, da bi poslali kakega koreografa ali vodjo skupine k Pueblo Indijancem, da se nauči tistega plesa. Glede na to, da je podnebje tu bolj mrzlo, bi namesto dežja gotovo padal sneg. Mogoče bi se pokazal rezultat že pred koncem zimske sezone — ali pa bi jo malo podaljšal. Podjetnost, fantje, izkoristite možnost, ki vam jih nudi »slovenska« folklor!

Deželni svet odobril programske smernice novega odbora

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine je odobril operativni program novega odbora, ki ga je ta takoj po sestavi predložil 23. decembra. Za programske smernice, ki jih je orisal potrjetni predsednik Comelli, so glasovali svetovalci Krščanske demokracije, socialni demokrati in republikanci, torej stranke, ki sestavljajo novo koalicijo. Proti so glasovali socialisti, ki so z izstopom iz prejšnjega odbora povzročili krizo, komunisti, misovci in predstavnik furlanskega gibanja, vzdržali pa so se zastopniki Slovenske skupnosti in liberalcev.

ŠE O SLOVENSKEM ŠOLSLEM OKRAJU

Vse kaže, da je enotna akcija slovenske narodnostne skupnosti glede slovenskega samostojnega šolskega okraja imela svoj učinek. Novi deželni odbornik za šolstvo Mizzau je na zadnji seji deželne vlade izjavil, da bo posredoval na ministrstvu za šolstvo v Rimu v zvezi z vprašanjem ustanovitve slovenskih samostojnih šolskih okrajev. Hkrati bo imel o tem problemu vrsto posvetov s predstavniki slovenske manjšine.

Iz teh izjav zgovorno izhaja, da je deželna vlada spremenila svoje stališče, kar zadeva porazdelitev ozemlja naše dežele na šolske okraje in kot izhaja iz predloga prejšnjega deželnega odbornika za šolstvo.

Sedanja deželna vlada je poudarila načelo, da je treba slovenski šoli zagotoviti avtonomijo in samoupravo.

Predsednik odbora Antonio Comelli je ob koncu razprave, med katero so zavzeli stališča glede programskih smernic novega odbora, predstavniki vseh strank zastopanih v deželnem svetu, dejal med drugim, da je nova uprava prehodnega značaja. V političnem smislu namerava nadaljevati dialog z demokratičnimi silami, zlasti še s socialistično stranko. Vendar pa novi odbor ni zgolj upravnega značaja in se ne od-poveduje lastnemu programu. Tega — je nadaljeval Comelli — ne moremo označiti za sredinskega, kot tudi ni sredinska tri-strankarska večinska koalicija, ki se vsaj na vezuje na poprejšnjo levo sredino, pa čeprav je Italijanska socialistična stranka predlagala drugačno zaveznitvo. Ta koalicija ni sredinska — je še poudaril Comelli — tudi zato, ker komunisti nimajo socialne demokrate in republikance za zmerne, če pa ti s komunisti in socialisti sodelujejo v levičarskih večinah.

Končno je predsednik Comelli govoril tudi o vprašanju narodne manjšine in izjavil, da namerava deželni odbor poseči pri osrednji vladi v Rimu, ki naj začne izvajati sporazum, sklenjen pred nedavnim v Osimu z Jugoslavijo, in naj zato sprejme zakonodajne ukrepe, ki bodo ščitili slovensko narodno skupnost v Italiji in ji zagotovili vse človeške in socialne pravice. Glede vprašanj, ki so v pristojnosti odbora, pa je Comelli zagotovil, da bo nova uprava upoštevala vse zahteve, tudi tiste, do katerih je prišlo pred kratkim glede ustanovitve samostojnega slovenskega šolskega okraja.

Knjiga o narodnih manjšinah

V sejni dvorani tržaškega pokrajinskega sveta je bilo pretekli petek zanimivo zasedanje, posvečeno predstavitvi knjige profesorja ustavnega prava na vseučilišču v Pisi Alessandra Pizzorusso »Jezikovni pluralizem med nacionalno državo in krajevnimi avtonomijami«. Večer je priredilo predsedstvo pokrajine v sodelovanju z inštitutom za deželne juridične študije. Predsednik Zanetti je poudaril pomembnost Pizzorussovega dela za spoznanje in uspešno rešitev manjšinske problematike. Obenem je spomnil na važno vlogo, ki jo je imela tržaška mednarodna konferenca o manjšinah iz leta 1974, na vpliv helsinškega dogovora ter končno na osimski dogovor.

Knjigo je predstavil profesor ustavnega prava na tržaškem vseučilišču Bartole, ki je v skladu z avtorjevim stališčem poudaril nujnost pristojnosti dežel za podrobno ureditev zaščite manjšin in se zavzel za uresničevanje posebnih oblik socialnih avtonomij, v okviru katerih bi lahko manjšine same odločale o lastnih zadevah na šolskem, kulturnem in drugih specifičnih področjih.

V debato so poleg vseučilišnih profesorjev posegli tudi nekateri člani pripravljalnega odbora za manjšinsko konferenco. Vodja komunistične deželne svetovalske skupine je pohvalil Pizzorussovo delo. Isto stališče je zavzel pokrajinski svetovalci socialist Volk. Deželni svetovalci Slovenske

skupnosti dr. Štoka se je zahvalil Pizzorusso za zavzetost, ki jo je dokazal v svoji knjigi do uresničevanja pravic slovenske narodne skupnosti. Vsi trije so pa obžalovali zaprtost merodajnih krogov v nasprotju z novimi juridičnimi stališči, ki jo dokazuje med drugim zloglasno pismo predsedstva vlade, ki odklanja rabo slovenščine v izvoljenih svetih. Ob sklepu je spregovoril Pizzorusso, ki je med drugim podčrtal, da bo z ratifikacijo osimskega sporazuma odpravljen nejasni juridični položaj, ki je obstajal vsa leta po podpisu londonskega sporazuma, katerega določila niso bila vključena v italijansko pravno ureditev. Položaj bi se po mnenju prof. Pizzorusso mogoče korenito izboljšati le, če bo italijanski parlament ob ratifikaciji osimske pogodbe sprejel tudi konkretne norme za zaščito pravic slovenske narodne manjšine v Italiji.

GLASBENA MATICA - TRST

Izvenabonmajski koncert

V petek 30. januarja 1976 ob 20. uri
v župnijski cerkvi v Rojanu

ORGELSKI KONCERT
prof. Hubert BERGANT

Vstop prost!

Vljudno vabljeni!

Pisma uredništvu:

Spett. Redazione,

Ho seguito con molto interesse il dibattito svoltosi il 10 m.c. sull'attività letteraria del compianto Vladimir Bartol.

Questi, per alcuni anni della sua permanenza a Trieste ha alloggiato in casa mia. Siamo diventati amici e mediante scambio di idee e lettura di alcune sue opere (Alamut, raccolta di novelle in parte autobiografiche, memorie) ho potuto ampliare il mio orizzonte per ciò che concerne la cultura e la letteratura slovena.

Ritengo che alla scadenza del termine di legge (10 anni dalla morte) convenga intitolare una via cittadina al nome di questo figlio di Trieste che ci ha dato opere di profondità e valore come altri ben pochi e in questo giudizio comprendo gli autori locali in lingua italiana.

Fortunatamente la pronuncia del nome non sarebbe d'intoppo a coloro che non hanno alcuna dimistichezza con la lingua slovena.

Spero che il rappresentante della S.S. al Consiglio comunale gradirà di presentare proposta conforme.

Con cordiale ossequio

Dr. Mario Giampiccoli

Trieste, 18 gennaio 1976.

—o—

O Slovarju slovenskega knjižnega jezika je Novi list od 8. jan. prinesel kaj malo prijazno sodbo. Moje mnenje je, da nam je bil ta slovar neodhodno potreben. Brez trdnih pravil za izgovorjavo, pisanje in naglašanje besed jezik ni polnoleten. In če je pri tem tudi besedni zaklad pomanjkljiv, je vsako delo, kakor so slovarji, slovnice in podobno, polovičarsko, tudi kdor poučuje slovenščino drugorodce, občuti pomanjkljivosti našega jezika. Upajmo, da bodo z novim slovarjem omenjeni nedostatki odpravljeni. Dozdaj sta izšla dva zvezka in za njima bosta verjetno prišla še dva. To je prvo dobro organiziran poskus za tako delo. Res da bo treba počakati še kakih 10 let, da bo slovar dokončan, toda bolje kako leto več kakor da bi bil pomanjkljiv. Vaš dopisnik prejšnjega tedna se zavzema za to, da bi slovar obsegal samo en zvezek, pa debel, kakor ga imajo Nemci. Toda če bi natisnili slovar v enem samem zvezku, bi zdaj ne izšel že drugi zvezek in ne bi imeli pravil za uporabo besed, ki so že v prvem zvezku, kar je vsekakor zelo koristno. Natisniti en sam zvezek pomeni uporabiti zelo droben tisk, ki za večino ni zaželen in predebela knjiga tudi ni priročna. Kar se pa tiče cene, nisem pristopen, toda vem, da za 2 milijona Slovencev ne moremo natisniti toliko izvodov, kakor se jih natisne za 80 milijonov Nemcev. In cena se ravna po številu natisnjenih izvodov.

Š.

—o—

2. OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA RAZISKOVNEGA INŠTITUTA

Predsednik upravnega odbora Slovenskega raziskovalnega inštituta sklicuje na podlagi 6. člena pravil 2. redni občni zbor, ki bo dne 23. januarja 1976 ob 19. uri v prvem in ob 19.30 v drugem sklicanju v Gregorčičevi dvorani v ul. Geppa 9, Trst, z naslednjim dnevnim redom:

1. Poročilo upravnega odbora
2. Obračun in proračun
3. Razno

Ganljiva svečanost v Rižarni

Od nedelje, 18. t.m., počivajo posmrtni ostanki zadnjih žrtev nacističnega uničevalnega taborišča v steni Rižarne, kjer je bila nekoč krematorijska peč pod napisom v italijanščini, slovenščini, hrvaščini in hebrejščini — pepel žrtev —. Svečanosti dokončnega pokopa enajstih žar so se udeležile najvišje oblasti, politični predstavniki, zastopniki borčevskih organizacij, združenj nekdanjih političnih preganjencev in deportirancev ter številna množica.

Molitve v slovenščini je opravil škof vikar za slovenske vernike mons. Škerl, v italijanščini pa vikar Bosso. Sledil je pravoslavni in hebrejski obred. Spregovoril je nato župan Spaccini. Spomnil je na klic tisočev žrtev po svobodi, pravici, sodelovanju, miru, strpnosti in spoštovanju.

Nekdanji interniranec v nacističnem taborišču časnikar Albin Bubnič je v svojem govoru v slovenščini spomnil na tisoče žrtev Slovencev, Italijanov, Hrvatov in Judov, ki so jih nacisti in njihovi pomagači pomorili v Rižarni in zmetali njihov pepel

v morje. Podčrtal je dejstvo, da smo Slovenci, ki živimo v Italiji, med prvimi in v veliki meri prispevali svoj delež, da bi se otrsli fašističnega zatiranja in svobodno živeli ter uživali svoje pravice v omikani in napredni družbi. Tem pravicam se zato ne moremo in ne smemo odpovedati ter moramo zahtevati njihovo uveljavitev. Potem ko je podčrtal, da se uresničujejo le počasi, je dejal, da zremo Slovenci s kritičnim zaupanjem v prihodnost ter da smo pozdravili z zadovoljstvom zadnji sporazum med Italijo in Jugoslavijo. Rižarna naj kaže pot k medsebojnemu spoznavanju in spoštovanju med narodi, ki tu živijo. Ob skorajšnjem procesu proti nekaterim krvnikom iz Rižarne je poudaril nujnost, da se ugotovijo vse krivde in sokrivde. Ob sklepu je pozval mladino naj obiskuje Rižarno, da bo spoznala, kako dragocena je svoboda, da jo bo znala ohraniti in ceniti.

Podpredsednik vsedržavnega združenja deportirancev senator Maris je podčrtal, da ima Rižarna aktualen politični pomen, saj fašizem še rovari po svetu, vendar je zaključil, da v Italiji ni več prostora za tiste, ki bi hoteli povratek k podlim režimom, ki jih je zgodovina odklonila. Nekdanji notra-

nji minister, poslanec Taviani je spregovoril kot predsednik partizanskega združenja CVL. Spomnil se je na žrtve nacifašizma od Ardeatinskih jam preko Trsta do Oswjecina. Obudil je spomine na partizanska leta, na žrtev Rižarne Paola Retija in na sodelovanje s Tonetom Ukmarjem v Liguriji. Svoj poseg je sklenil z besedami iz nagradnega spisa o odporništvu, ki jih je napisal neki dijak: »Ne sme se zgoditi nikoli več«.

—o—

O ŠENTVIŠKI GIMNAZIJI — PRVI SLOVENSKI GIMNAZIJI

V ponedeljek, 26. januarja bomo posvetili kulturni večer DSI šentviški gimnaziji, to se pravi prvi slovenski gimnaziji. Preteklo je 70 let od njene ustanovitve. Vzgojila je lep krog slovenskih izobražencev, najrazličnejših poklicev. Mnogi žive tudi v Trstu. Vse te vabimo na ta večer. Predaval bo dr. Bogo Senčar. Začetek večera je ob 20,15 in sicer v dvorani Slovenske prosvete, ulica Donizetti 3/1.

Pretekli ponedeljek pa je predaval prof. Alojz Rebula. Naslov njegovega predavanja je bil: Po Baragovih stopinjah. Večer je bil prav na obletnico Baragove smrti. Prof. Rebula je zelo zanimivo predavanje popestril z barvnimi diapozitivi o krajih Baragovega delovanja. Večer je privabil veliko ljudi.

MEJNI PREHODI NA TRŽAŠKEM NARAŠČAJO

Italijansko-jugoslovanske mejne prehode v tržaški pokrajini je v letu 1975 prečkalo več kot 40 milijonov in 250 tisoč oseb, to je dobrih 12 milijonov več kot leta 1974. S potnimi listi je šlo preko meje 8 milijonov in 836 tisoč italijanskih državljanov (5 milijonov 746 tisoč leta 1974) ter 12 milijonov 559 tisoč tujih (leto prej 9 milijonov 368 tisoč). Skupno je s potnimi listi prečkalo mejo torej 21 milijonov 396 tisoč oseb (leto prej 15 milijonov 115 tisoč). V maloobmejnem prometu je bilo skupno 18 milijonov in 854 tisoč prehodov (leta 1972 12 milijonov 886 tisoč), od teh je bilo 12 milijonov 382 tisoč italijanskih državljanov (leto prej skoro 4 milijone manj) in 6 milijonov jugoslovanskih (skoro 2 milijona manj kot v letu 1974).

V decembru 1975 so zabeležili skupno nekaj več kot 3 milijone prehodov, skoro milijon več kot leta 1974.

SPACCINI PONOVO ŽUPAN

Slovenski jezik še vedno prepovedan

V torek, 20. t.m., se je sestal tržaški občinski svet. Na dnevnem redu zasedanja je bila izvolitev župana po več kot dvomesečni krizi, ki je bila nastala po izstopu socialistov iz levsredinske koalicije. Že ob prvem glasovanju je bil potrjen za župana z glasovi krščanskih demokratov, socialdemokratov, republikancev in odločilno podporo liberalcev inž. Spaccini, ki je izvolitev sprejel s pridržkom.

Občinski svet bo ponovno sklican za izvolitev odbora ob sklepu Spaccinijevih posvetovanj z vsemi strankami ustavnega loka o sestavi novega programa.

Seja tržaškega občinskega sveta je pa globoko odjeknila med Slovenci zaradi županovega zadržanja ob posegu dosedanje- ga odbornika za zdravstvo, svetovalca Slovenske skupnosti dr. Dolharja. Ob reakciji skrajne desnice je dr. Dolhar pričel brati svojo glasovalno izjavo v slovenščini. Župan je svetovalca Slovenske skupnosti takoj prekinil, češ da raba slovenskega jezika v tržaškem občinskem svetu ni kodificirana. Pri tem se je župan Spaccini skliceval na znano pismo tržaškega prefekta o stališču predsednika vlade do tega problema. Dr. Dolhar je pozval župana, naj izjavi, na osnovi katerega zakona mu prepoveduje govoriti v slovenščini, saj pismo prefekta ne more biti merodajno. Predložil je pismo goriškega prefekta Stefanija izpred sedmih let, v katerem dopušča rabo sloven-

(Dalje na 7. strani)

—o—

+ OLGA LEGIŠA

V torek, 20. t.m., smo položili k večnemu počitku na mavhinjskem pokopališču 63-letno učiteljico v pokoju Olgo Legiša. Pokojnica je poučevala na osnovni šoli v Sv. Križu in nato dolgo let na šoli v svojih rojstnih Mavhinjah. Pred nekaj leti je hudo zbolela in se tudi predčasno upokojila.

Njenega pogreba se je udeležila velika množica vaščanov in prebivancev sosednjih vasi ter zlasti mnogo šolnikov. Osnovnošolski učenci iz Šempolaja so ji pred hišo žalosti in na grobu zapeli žalostinki. Pogrebni obred je opravil domači župnik Markuža. Pokojnica je bila mirnega značaja in ni nikdar silila v ospredje. Bila pa je vsa predana svojemu poklicu.

Naj ji bo lahko domača zemlja.

Decentralizacija v Nabrežini

V devinsko-nabrežinski občini so te dni v teku po posameznih vaseh zborovanja, ki jih prireja občinska uprava in na katerih razpravljajo o vprašanju decentralizacije. Župan Škerk in njegovi sodelavci razlagajo osnutek pravilnika o decentralizaciji, ki med drugim predvideva razdelitev občine na štiri območja. Prvo območje, bi obsegalo Devin, Štivan, Medjovas in Ribiško naselje; drugo Sesljan, Naselje sv. Mavra, Vižovlje, Cerovlje in Mavhinje; tretje Nabrežino in četrto vse ostale vasi. V vsakem območju bi volivci izvolili 20-članski svet, poleg tega pa sta predvidena še zbor vseh volivcev in pomočnik župana, oziroma njegov namestnik.

Vprašanje decentralizacije v nabrežinski občini je vsekakor pereče in aktualno, kajti že več let se dogaja, da potrebe in zahteve posameznih vasi in njenih prebivalcev ne prihajajo v zadostni meri do izraza v občinskem svetu in v občinski upravi

na splošno. Glavni namen in cilj decentralizacije pa je prav v tem, da se omogoči sodelovanje ljudstva pri določevanju glavnih smernic občinske politike in pri reševanju tudi manjših problemov vsake posamezne vaške skupnosti.

Na dosedanjih vaških zborovanjih so nekateri udeleženci podvomili, da bi osnutek pravilnika o decentralizaciji, kot ga je pripravila občinska uprava, ustrezal stvarnosti v občini in zlasti potrebam posameznih vasi. Zato predlagajo, na bi vsaka vas imela zbor volivcev, svoj odbor in predsednika, ki bi bili resnično predstavništvo vaščanov in posredovalec njihovih potreb ter zahtev. V nasprotnem primeru bi se ponavljalo to, kar se že zdaj dogaja, da bi večje vasi prevladoval pred manjšimi, tako da bi bile slednje zapostavljene, kar gotovo ni v skladu s pravilnim pojmovanjem decentralizacije.

S TRŽAŠKEGA

RAZPIS NATEČAJA MLADI ODER 76
SLOVENSKA PROSVETA - TRST — ZVEZA
SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE - Gorica

razpisujeta nagradno tekmovanje zamejskih amaterskih odrov »Mladi oder 76«.

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja od objave razpisa do konca maja 1976. Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev najkasneje do konca aprila 1976.

Predstave amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik obeh prirediteljev. Člani komisije si bodo na vabilo dramskih skupin ogledali predstave in jih ocenili. Mnenje komisije bo dokončno in nepreklicno.

Nagrajevanje bo javno, ko bo komisija končala z ocenjevanjem prijavljenih skupin. Nagrade bo določila komisija.

Pojasnila: Na tekmovanju se lahko prijavijo vsi amaterski odri v deželi, ki imajo v sezoni 1975-76 na sporedu dramsko predstavo v lastni režiji. Za sodelovanje pri tekmovanju zadostuje prijava na razpis. Ocenjevalna komisija si bo nato ogledala predstave in jih ocenila. Ocenjena komisija je nepreklicna. Za prijave in pojasnila se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst - ul. Donizetti, 3, ali ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, ul. XX. settembre, 85.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA SLOVENSКИH UPOKOJENCEV

Društvo slovenskih upokojencev v Trstu vabi na 4. redni občni zbor, ki bo v sredo, 4. februarja 1976 ob 15.30 v Gregorčičevi dvorani v Ul. Geppa 9, I. nadstr. s temle dnevnim redom:

1. čitanje zapisnika 3. obč. zbora, 2. poročila, 3. razrešenica, 4. volitve upravnega in nadzornega odbora, 5. razno.

Ako ob napovedani uri ne bo navzoče zadostno število članov, potrebno za sklepčnost se bo začel občni zbor pol ure pozneje ob vsakem številu navzočih.

—o—

Kratke z Goriškega

Na goriški občini so se pojavili predlogi, da bi slovensko nižjo srednjo šolo »Ivan Trinko« in tečaj za vrtnarice, ki deluje v okviru učiteljskega, iz dosedanjih prostorov v ulici Randaccio preselili v stavbo semenišča v ulici Alviano. Če bi prišlo do uresničitve tega predloga, se je bati, da bi tako šla po vodi nameravana gradnja šolskega središča v južnem delu mesta, saj se zna zgoditi, da bi od tam preselili tudi vrtec in osnovno šolo, slovenske šole pa bi bile izrinjene na rob mesta, kar gotovo ni v korist slovenskim ljudem v Gorici.

—o—

Med zdravstvenim osebjem na Goriškem je že zdaj zaposlenih precej Slovencev, ker pa so potrebe na tem področju še vedno velike, imajo slovenski ljudje v zdravstvu veliko možnost zaposlitve, kar naj bi upoštevala posebno študirajoča mladina. Občutno bi se lahko povečalo zlasti število slovenskih zdravnikov, ki jih je na Goriškem še vedno premalo.

List »DOM« stopa v deseto leto izhajanja

O lanskem Božiču je po daljšem presledku prišel med bralce verski list »Dom«, ki ga za beneške Slovence izdaja skupina beneškoslovenskih duhovnikov. Ker je med to in prejšnjo številko preteklo precej časa, smo se je tokrat še toliko bolj razveselili. Kot lahko zremo v uvodni besedi uredništva na prvi strani, je ekonomska kriza prizadela tudi ta list, ki je primoran izhajati v daljših presledkih. Kljub temu je tudi tokrat »Dom« aktualen in dobro odraža sedanje narodnostno in versko stanje v naši dolinah.

V rubriki »Stric Jakop piše«, ki je napisana v beneškem narečju, je na kratko podana kronika važnejših dogodkov v lanskem letu. Tako je omenjeno srečanje narodov na Kamenici, ki je bilo združeno z odkritjem spomenika starodavnim arengom, zborovanjem beneških Slovencev, ki so v času Beneške republike uživali veliko mero samouprave. Nekako mimo javnosti je šlo dejstvo, da so imeli v Gorenjem Tarbiju celo šolsko leto pošolski pouk, pri katerem so se otroci lahko učili slovenskega jezika, pisali v njem šolske naloge, risali in peli. Vsekakor gre za pobudo, ki bi služila večjo pozornost, kot smo jo doslej utegnili zaslediti v slovenskem tisku. 28. junija lani, na dan svetih Petra in Pavla, je bilo v Špetru nagrajevanje otrok, ki so sodelovali na drugem natečaju »Moja vas«. Stric Jakop piše, da je bilo število otrok, »ki se je zbralo od usjev vasi naših dolin... takuo veliko da njeso mogli usi stati u dvorani.« Od 14. do 21. septembra se je na Matajurju zbralo več kot 54 otrok, ki so sodelovali na drugi »Mladi brjezi«, prireditvi, kjer so lahko pisali, recitali, peli v materinem jeziku in risali. Stanovali so v »Rifugio Cividale«, učili pa so se v šoli v vasi Matajur, ki jo je dal na razpolago šolski

ravnatelj v Špetru in župan v Sovodnjah v Beneški Sloveniji. Članek omenja tudi »Dan emigranta« v Čedadu lansko leto in »Studijske beneške dneve« v Podbonescu. V Benečiji so lani ustanovili Planinsko društvo, Društvo nadiških godcev in pevski zbor »Pod lipo« v Barnasu.

Iz povedanega je razvidna živahna kulturno-prosvetna dejavnost v Beneški Sloveniji, ki se odraža v večjem številu različnih prireditev in v stalnem večanju števila domačih slovenskih društev, kar je zelo razveseljivo, bolj žalostno pa je stalno upadanje števila prebivalstva v tej deželi, ki je v sedmih občinah od leta 1951 do 1971 padlo za 7.080 oseb, od 16.167 na 9.087. Podobno sliko, namreč veliko število smrti v primerjavi z rojstvi, nam kažejo tudi nekateri dopisi iz beneškoslovenskih vasi na zadnji strani lista in če k temu prištejemo še izseljevanje v bližnjo Furlanijo ali v tujino, se nam prebivalstvena slika Benečije ne kaže v preveč rožnati luči.

»Dom« ni edina periodična publikacija, ki je namenjena beneškim Slovincem. Mednje prihaja redno vsakih štirinajst dni »Novi Matajur«, vsako leto pa dobivajo tudi »Trinkov koledar«, ki izhaja v Gorici že več kot dvajset let in ga je dolgo časa urejeval pok. prof. Rado Bednarik. »Dom« stopa letos v deseto leto izhajanja in ob tej priložnosti mu želimo, da bi v bodoče čimbolj pogosto izhajal in da bi se še naprej tako pogumno boril za narodne pravice beneškoslovenskega ljudstva.

—o—

Nadaljuje se nabiralna akcija za ohranitev nagrobnega spomenika prof. Milanu Bekarju na goriškem pokopališču. Kot smo že javili, sprejma prostovoljne prispevke blagajnik Kmečke banke v Gorici.

Za večjo obmejno sodelovanje

V soboto, 17. t.m., je bilo v Novi Gorici srečanje z župani in odborniki slovenskih občin na Goriškem, ki ga je priredil novogoriški župan Jože Šušmelj. Srečanja so se udeležili vsi trije slovenski župani z Goriškega. Stanislav Klanjšček iz Števerjana, Jožef Češčet iz Sovodenj in Jože Jarc iz Doberdoba, prisoten pa je bil tudi jugoslovanski generalni konzul v Trstu Ivan Renko, ki je poudaril potrebo po obojestranskem vplivu in sodelovanju med Slovenci na obeh straneh meje. Ta vpliv po mnenju jugoslovanskega generalnega konzula ne sme biti enostranski, kajti tudi člani manjšine morajo imeti vpliv na življenje matičnega naroda, k čemur lahko pripomore tesnejše sodelovanje na raznih področjih življenja, predvsem pa medsebojno spoznavanje.

Na srečanju so sklenili izdelati podoben program bodočega sodelovanja, v katerem naj bi se na jugoslovanski strani poleg občin odslej vključile tudi krajevne skupnosti, ki po teritorialnem obsegu, kot je znano, ustrezajo približno velikosti manjših občin v Italiji. V to sodelovanje naj bi

posegla tudi mladina, zato so na srečanju predlagali, da bi se mladinci iz slovenskih občin v Italiji lahko letos vključili v mladinske brigade, ki bodo gradile vodovod v novogoriški občini. Omenili so tudi možnost, da bi v novogoriški občini podelili nekaterim slovenskim dijakom in študentom iz Italije štipendije oziroma jim omogočili nadaljevanje šolanja v Novi Gorici. Pri tem naj opozorimo, da je za slovenske študente v Italiji verjetno najbolj zanimiv študij na nekaterih ločenih oddelkih slovenskih višjih oziroma visokih šol, ki že ali še bodo začeli delovati v tem mestu, še posebej, če bo končno prišlo do priznanja jugoslovanskih diplom v Italiji, kot to predvideva o-simski sporazum.

V program kulturnega sodelovanja so na srečanju v Novi Gorici sklenili vključiti nastope umetniških skupin iz Slovenije v zamejstvu in zamejskih v Sloveniji, nameravajo pa tudi uskladiti program prireditev v slovenskih občinah v Italiji in v novogoriški občini. Na srečanju je bil govor tudi o možnostih večjega sodelovanja na športnem področju.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

NOVA DETELOVA KNJIGA

Dom prosvete v Tinjah na Koroškem je izdal ob koncu leta knjigo »Duhovni ogenj naj večno gori!«, katerega avtor je Lev Detela. Knjigo je natisnila Tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu. Gre za zbirko duhovnih razmišljanj — trideset po številu —, o katerih pravi pisatelj sam v »Uvodni misli«: »V zadnjih letih sem pripravil za praznične oddaje slovenskih programov radijskih postaj Deutsche Welle v Kölnu, Avstrijskega radia v Celovcu in Italijanskega radia in televizije v Trstu številna duhovna razmišljanja, ki odsevajo moje poglede na nekatera sodobna verska in druga vprašanja. Te oddaje, ki so po zadnjih raziskavah nagovorile več deset tisoč slovenskih ljudi v Jugoslaviji, v zamejstvu in po svetu, so naletele na dober odmev. Zato sem se odločil..., da odlomke iz kar se da obširnega duhovnega dela za radio, ki v tisku do danes še skoraj ni bilo niti v drobcih objavljeno, izdam v posebni knjigi. Pričujoča razmišljanja so razmišljanja laika in pisatelja, ne teološkega strokovnjaka. Zato mi naj ti opravičijo morebitne pomanjkljivosti ali zmote in moje delo ocenijo zgolj kot korak h globalnejšemu pristopu do teoloških skrivnosti, ki so končno ne le skrivnosti Boga, temveč tudi človeka!« Končno izraža Lev Detela upanje, da bo ta knjiga morda nagovorila tudi del naših mlajših rodov. »Saj upam — pristavlja — da ni napisana v veter, temveč vsajena v prst, ki bo obrodila sad.«

Čas nam ne dopušča, da bi se spuščali v daljšo oceno knjige ali da bi omenili vsako izmed tridesetih razmišljanj posebej. Povemo naj le, da obravnava Detela v njih širok razpon tem, ki bi jih lahko označili za duhovno-religiozne, ubrane v glavnem na cerkvene praznike. Njegova razmišljanja pa so nekonformistična, v njih se ne le ogiblje površine sentimentalnosti, v katero zavijamo naše praznike, posebno največje kot Božič in Veliko noč, ampak, tako sentimentalnost tudi hote razbija in razpršuje, iskaje praznikom globljo in bolj iskrene,

pa tudi bolj stvarno vsebino. »Božična praznovanja ne smejo postati sentimentalne sanje o našem izgubljenem otroštvu in o idili ob domačem ognjišču«, piše Detela. »Božič mora postati praznik duhovne preobnove. Ob spominu na rojstvo Jezusa Kristusa se moramo tudi sami z darom odprtega, spokojnega srca odpraviti na pot v novo življenje: v življenje, podobno svetlemu, jasnemu tolmu, v življenje, polno božjega miru, trezne zbranosti, ljubeznive ponižnosti skromne hoje čez prostrano, sončno ravan.«

V istem spisu je zanimiva njegova misel o Cerkvah: »Cerkve si bodo morale v novem tehnokratskem industrijskem svetu, ki ga preplavljajo številne krize in agresivne napetosti, poiskati novo mesto, novi ogenj... Cerkve bodo

morale postati, pa naj so moderne ali pa konservativne, predvsem nekonformistične. Zakaj prav v tem raste ob pomanjkanju duhovnega ognja v našem sodobnem klavnem nevrotičnem svetu nova moč Cerkev, ki se pred desetimi leti v tej meri sploh še ni niti nakazovala.«

V razmišljanju »Ob nastopu novega leta« pa je zapisal: »Nove možnosti se človeku ponujajo samo tedaj, če bo plemenit, požrtvovalen, razsoden, skromen in ustvarjalen, če ne bo po nepotrebnem zapravljal velikih zakladov sveta, temveč jih umno upravljal. Ob novem letu se moramo zavedati, da se mora sodobni človek začeti vse bolj ustvarjalno samoosveščati. Samo tako bo mogel iz pasti življenja rasti v cvetoče nove možnosti človeškega rodu.«

Enake jasne, moderne, nekonvencionalne misli najdemo v vseh tridesetih razmišljanjih. Tako je to resnično moderna, miselno svobodna in aktualna knjiga, ki je moramo biti veseli, tembolj ker z vsako stranjo, z vsem svojim jezikom in slogom razodeva, da jo je napisal odličen pisatelj in samostojen duh.

fj

TRINKOV KOLEDAR

Spet je izšel tradicionalni Trinkov koledar, namenjen ljudem v Slovenski Benečiji, v roke pa ga seveda radi vzamejo — oziroma naj bi ga radi vzeli — tudi drugi Slovenci, da bi se globlje seznanili z življenjem in problemi Beneških Slovencev. Dolga leta je urejal Trinkov koledar prof. Rado Bednarik, letos, po Bednarikovi smrti, pa ga je uredil drug slovit in zaslužen mož našega kulturnega življenja v znamenju primorsko-istrskega sodelovanja, dr. Stojan Brajša.

Rajnemu profesorju in uredniku Bednariku je posvečen spominski članek s podpisom »Bepič«, očitno nekdo izmed beneško-slovenskih duhovnikov. V njem pravi, da bodo Beneški Slovenci Bednarika hudo, hudo pogrešali. »V vseh teh letih se je močno zanimal za nas in nam veliko pomagal«, nadaljuje članek... »S posebno ljubeznijo se je posvetil Beneški Sloveniji in je vsako leto pridno zbiral gradivo za Trinkov koledar, ki je izhajal redno od leta

1953. Spomin na voditelja Beneških Slovencev monsignorja Trinka mu je bil vedno svet. Saj ga je poznal iz dobe najhujšega fašističnega nasilja, torej iz tiste dobe, ko so preganjali vse zavedne Slovence. Takrat se je Bednarik prvič srečal z Ivanom Trinkom... Članek se zaključuje z besedami: »Beneški Slovenci bomo dr. Bednariku vedno hvaležni za veliko delo, ki ga je opravil za nas, in bomo vztrajali na poti, ki nam jo je začrtal in pokazal naš veliki Ivan Trinko, dokler ne dosežemo tistih pravic, ki jih zahteva naša narodna manjšina.«

Izmed ostale vsebine letošnjega Trinkovega koledarja moramo omeniti najprej odličen članek oziroma govor znanega beneško-slovenskega duhovnika in pisca Gujona o starodavni avtonomiji Beneških Slovencev. (Nanjo se nanaša tudi fotografija na ovitku). Govor je imel na

(Dalje na 7. strani)

—o—

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA - TRST
SLOVENSKA PROSVETA - TRST

Ob slovenskem kulturnem prazniku, Prešernovem dnevu, ki ga slavimo 8. februarja, razpisujeta SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA in SLOVENSKA PROSVETA iz Trsta natečaj za najboljši spis dijakov višjih srednjih šol na Tržaškem.

Dijaki, ki nameravajo sodelovati na natečaju, lahko izbirajo med dvema naslovoma:

- Življenje v knjigi
- Človek ustvarja kulturo in kultura oblikuje skupnost

Posebna komisija bo ocenila spise in izbrala pet najboljših, ki jih bomo nagradili s knjižnimi nagradami.

Profesorje slovenščine prosimo, da izberejo najboljšo nalogo (največ tri iz vsakega razreda) in jih oddajo ravnateljstvu do sobote 31. januarja zjutraj.

Tri najboljša spise bomo v celoti ali v odlomkih prebrali na osrednji Prešernovi proslavi v nedeljo, 8. februarja, v Kulturnem domu v Trstu.

Vak spis naj bo opremljen z osebnimi diazokovimi podatki.

Za sodelovanje se obe organizaciji-prirediteljici najtopleje zahvaljujeta.

Alojz Rebula o Baragi

Lani poleti se je Alojz Rebula odzval vztrajnim vabilom in obiskal kraje ob Velikih jezerih (Gornje jezero, Michigansko in Huronsko jezero) ob ameriško-kanadski meji, kjer je deloval kot misijonar Friderik Baraga. O svojih vtisih, o krajih ob Velikih jezerih, ki jih je spremljal prikaz diapozitivov, pa o liku Friderika Barage, je v zelo sproščeni obliki spregovoril ponedeljek zvečer v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu. Takoj v začetku je priznal, da pred približno 10 ali 15 leti ni dosti vedel o njem, ki mu tudi pozneje, ob prvem stiku z eno izmed njegovih knjig, ni napravil najboljšega vtisa. Vztrajno prigovarjanje Baragovih častilcev, pa radovednost, koliko je v tem resničnega, ga je na koncu pripeljala čez veliko lužo.

Rebulovo podajanje vtisov, ki jih je od tam odnesel in pa oris Baragove osebnosti (ta je pustil v meni globlji vtis), je poslušalcem precej pomagalo, da so si tudi sami dokopali do ustrežnejše slike o pome-

nu in delovanju Friderika Barage, ki je razmeroma mlad zapustil kaplanovanje doma in okoli leta 1835 odšel za misijonarja v daljno Ameriko. S svojo odločitvijo je naletel na vse prej kot razumevajoče zadržanje.

Kakšna je približna slika o Baragi, ki je izšla iz Rebulovega podajanja?

O misijonarjih in njihovem delu so mnena deljena; mnogi vidijo v njih samo predstražo za vdor vsedrugečnih kot duhovnih vrednot — pogostokrat so vprašljive tudi te — v takimenovani poganški svet. Vsaj po tem, kar je nanizal Rebula, nikakor ni moč reči, da bi Baraga bil kaj takega. Našel je vasi popolnoma zapitih Indijancev, katere je v nekaj letih »preoblikoval« in sicer tako, da je z njimi govoril v njihovem jeziku — Baraga je bil velik jezikovni talent — in jim je, zlasti to je pomembno, pomagal iz njihove pasivnosti in obupanosti.

(Dalje na 7. strani)

Sodobno kmetijstvo | Kdo naj bo oproščen davka INVIM pri dedovanju kmetijskih zemljišč?

Davek na prirastek vrednosti (INVIM) utegne resnično prizadeti veliko gmotno škodo vsem tistim polkmetom — in takih je pri nas večina — ki podedujejo kmečko posestvo, ki pa morajo plačati davek, kljub temu, da sami sodelujejo pri vodenju kmetije in ki zemljišča obdelujejo. Ozko tolmačenju zakona o podedovanju kmečkih posestev, ki so ga uvedli 1.1.1973, ima pri nas hude posledice, saj prispeva uničiti še tisto malo dobre volje, ki jo imajo nekateri, ki kljub drugi zaposlitvi, še obdelujejo vinarje in njive ter redijo živino in tako negujejo kraške travnike. Ozko tolmačenje zakona zožuje koristnike oprostitve davka samo na čiste kmetovalce. Sam tekst zakona dopušča nekoliko širšo tolmačenje in sicer, da se davek ne plačuje pri prenosih posestva ob dedovanju v okviru družine, ki neposredno obdeluje zemljo. Neposredno obdeluje zemljo tista družina, ki se poseveča neposredno in običajno obdelovanju zemljišč in živinoreji. Pri tem pa mora delovna sila družinskega jedra kriti vsaj eno tretjino za obdelovanje zemljišč in reje živine potrebnega dela. Da pa zadostuje nekdo navedenim pogojem, je potrebno, da dobi potrdilo kmetijskega nadzorništva. Kot smo že navedli, gre tendenca kmetijskih uradov v deželi bolj k ožjemu kot širšemu tolmačenju zakona, to pomeni, da se polkmetov ne šteje kot neposredne obdelovalce, češ da se z obdelovanjem zemljišč in živinoreje ne ukvarjajo poklicno.

Kmetijski uradi so se, kot smo zvedeli, marsikdaj skušali pomagati, vsaj tistim, ki se, kljub drugi zaposlitvi, bavijo z vzrejo živine. Nekateri uradi pa niti tem ne izdajajo omenjenega potrdila o oprostitvi davka. Mislimo, da daje zakon dovolj možnosti za široko tolmačenje. Pa ne samo zaradi tega je potrebno takšno tolmačenje, kolikor predvsem zato, ker zakon meče v isti koš tiste, ki zemlje ne obdelujejo, oziroma nimajo namena še naprej voditi kmetije, in tiste, ki so na domačem posestvu vedno delali in ki mislijo kmetijo še nadalje obdržati. Če nekdo podedovano posestvo obdrži zase in ga ne misli prodati, ni v bistvu nič posebnega pridobil, jasneje povedano, kmetijska zemljišča niso doživela nobenega povečanja svoje vrednosti, razen tistega, ki ga povzroča inflacija. Kmetijska zemljišča dajejo določene dohodke, ti dohodki nimajo nobene zveze s tržno vrednostjo zemljišč. Zakaj bi moral nekdo, ki kmetijo podeduje in le nadaljuje z obdelovanjem zemljišč, plačati davek, kot da je pri tem veliko zaslužil. S podedovanimi zemljišči zaslu-

ži toliko, kolikor mu navrže prodaja pridelkov. Drugače je seveda takrat, ko nekdo zemljišče proda. O tem vprašanju so dosti razpravljali na Južnem Tirolskem, kjer so proti koncu lanskega leta sklenili, da bodo zakon o davku na prirastek vrednosti tolmačili pri dedovanju kmetij na široko.

Široko tolmačenje zakona na Južnem Tirolskem

Na Južnem Tirolskem je oprostitev od davka na prirastek vrednosti predvidena v sledečih primerih:

1. ko pride do dedovanja kmetijskega zemljišča v okviru kmečke družine, ki zemljo obdeluje neposredno;

2. ko delovna sila družine, ki se neposredno in običajno bavi z obdelovanjem zemljišč in z živinorejo, daje vsaj tretjino za to potrebne delovne sile;

3. razen zakoncev in njihovih sinov pridejo kot koristniki davčne oprostitve v poštev tudi drugi člani družine (bratje, bratrance, vnuki) v kolikor živijo skupno z družino;

4. dediči, ki sami niso zaposleni v kmetijstvu, v kolikor pa ostali člani družine dajejo omenjeno tretjino za obdelovanje zemljišč in rejo živine potrebne delovne sile.

Takim pogojem bi zadostile skoraj vse naše kmečke družine. Kar je mogoče na Južnem Tirolskem, bi moralo veljati tudi pri nas, le zahtevati je treba, da se pristojni kmetijski organi uradno izrečejo o problemu.

Alojz Rebula o Baragi

(nadaljevanje s 6. strani)

Kako?

Baraga se je jasno zavedal, da proti brutalni napadalnosti in aktivnosti belcev ni druge pomoči, kot da se Indijanci priučijo nečesa, kar jim bo pomagalo se obdržati in se razvijati v skladu z novimi razmerami in življenjskimi zakonitostmi. To nekaj je bilo poljedelstvo.

Sedaj mislim tudi jaz, da zadostujeta ta dva skopa podatka, da se nam prikaže Baraga kot velika osebnost. Dandanes bi mogoče skušali rešiti na propad obsojeno ljudstvo s še drugačnimi prijemi, zlasti na duhovni ravni — zavedamo se, da je neštetno poti do Boga in da je prav običajno pokristjanjevanje kot pojav zelo vprašljivo, saj večinoma uničuje življenjske sisteme, ki nikakor niso brez vrednot — nedvomno pa je težko pomagati nekemu smrti obsojenemu ljudstvu in civilizaciji drugače, kot na način, ki ga je izbral Baraga. V različni doba se seveda spremenijo načini, to je jasno. Nespametno je, in največkrat usodno, trčiti z glavo ob zid.

Prav zaradi svojega načina misijonarjenja je Baraga naletel na močan odpor posvetnih in tudi cerkvenih oblasti (v daljavi je Vatikan budno spremljal njegovo delo). Vendar je prodril, doživel je priznanja, postal je celo škof.

Vsekakor lik, ki je v danih okoliščinah pokazal izjemne sposobnosti. Pristen Dolenjec, a aristokratskega rodu, se je znašel povsod, v raznih socialnih sredinah, enako dobro. Omembe vredno je še priporočilo Rebule, naj se zaplankani domačijci držijo od njega stran, saj znajo zaslužnemu uveljavljanju Barage prej škoditi (kot so že) kot koristiti.

Vladimir Vremet

TRINKOV KOLEDAR

(Nadaljevanje s 6. strani)

tradicionalnem zborovanju na Kamenici. V njem je upravičeno in lepo, v domačem narečju, poudaril pomen te avtonomije in ponos Beneških Slovencev nad tem dokazom njihove nekdanje veljave in svobode. Opozorili bi le na manjšo netočnost: Gujon trdi, da so Slovenci leta 611 skupaj z Obri zavzeli Čedad, toda tega ne trdi noben zgodovinski vir. Zgodovinski viri t.j. Pavel Diakon, povedo kratko in jasno, da so Čedad zavzeli Obri. O Slovencih ne črhnejo. In ker se je 13 let pozneje začela med Slovenci in Obri vojna, ki je trajala v presledkih 200 let, je več kot verjetno, da Slovenci že pri obrskem vpadu v Furlanijo leta 611 niso sodelovali, saj so potem pomagali langobardskim ujetnikom, ki so bežali iz obrskega ujetništva. Gujon se je pač preveč zanesel na določeno tendenčno tolmačenje slovenske zgodovine, ki se ne ozira na zgodovinske vire.

Prostor nam ne dopušča kaj več, kot da samo še omenimo nekatere druge posebno zanimive prispevke. Ti so: Uvodna beseda beneško-slovenskih duhovnikov pod naslovom »Našim dragim Benečanom«, pesem Ljubke Šorli »Razgled z Matajurja«, »Naša beneška romanja« in nekaj drugih zgodovinskih in etnografskih člankov; »Zveza slovenskih izseljencev iz Slo-

venske Benečije«, »Sto deset let življenja v Italiji«, nekaj ljudskih pesmi in »Kronika naše Benečije za leto 1975«. Poleg tega pa prinaša Trinkov koledar še marsikaj zanimivega in prikupnega. Tudi tiskarsko in jezikovno je dober.

—o—

ČERNIGOJ V OBČINSKI GALERIJ

V ponedeljek je v tržaški občinski galeriji celo med številnim občinstvom, ki se je udeležilo odprtja nove Černigojeve razstave posebno praznično vzdušje. Černigoj, ki je pred časom bil žrtev hude prometne nesreče, je po več mesecih trpljenja okreval in je spet med nami z vso svojo življenjsko silo in neusahljivo ustvarjalnostjo. To misel, ki je bila misel vseh prisotnih, je podal umetnostni kritik in kustos muzeja Revoltella Montenero. V nadaljevanju nagovora je spomnil na Černigojev lik čistega, brezkompromisnega umetnika, ki ni klonil pred komercializacijo, ki se stalno prenavlja, ki je bistveno prispeval k razvoju likovne umetnosti pri nas. Profesor Černigoj se je nato s številnimi obiskovalci, ki so mu čestitali k razstavi in okrevanju, zadržal v živahnem razgovoru Avgustu Černigoju posredujemo tudi mi iskrene čestitke. Razstava v občinski galeriji bo odprta do 1. februarja.

SLOVENSKI JEZIK ŠE VEDNO PREPOVEDAN

(Nadaljevanje s 4. strani)

ščine v števerjanskem občinskem svetu. Spaccini je vztrajal pri svojem stališču, da je treba počakati, da parlament izglasuje poseben zakon. Predstavnik Slovenske skupnosti je zapustil dvorano z utemeljitvijo, da so bile kršene njegove pravice.

